

Evropski puls

Elektronski mjesecnik za evropske integracije | broj 120, septembar 2015.

TEMA BROJA

Novi zakon o bezbjednosti hrane i koliko je Crna Gora daleko od EU u toj oblasti

Intervju

Glavni urednik kosovskog „Koha Ditore“, Agron Bajrami

Izazovi u EU

Ne vara samo Folksvagen

Uvodnik:

Kompromitacija

Vladan Žugić

Savjet Agencije za sprječavanje korupcije nedavno je izabrao za direktora te Agencije **Sretena Radonjića**, penzionisanog policijskog funkcionera koji je u prijateljskim odnosima sa zamjenikom predsjednika Demokratske partije socijalista (DPS) i potpredsjednikom Vlade **Duškom Markovićem**, jer su im djeca u braku.

Savjet, čiji je jedan od pet članova - **Radule Žurić**, kum Markovića, je kandidate za direktora saslušao na zatvorenoj sjednici i to po želji troje od četvoro kandidata.

E sad, taj Radonjić i Žurić treba da provjeravaju ličnu imovinu Markovića i partijskih mu saboraca, te finansije stranke čiji je drugi čovjek Marković i da zaštite mogućeg zviždača iz redova DPS-a.

Agencija, koja treba da bude jedan od nosećih stubova u borbi protiv korupcije na visokom nivou i koja je visoko na listi uslova za napredak Crne Gore na putu ka EU, kompromitovana je na samom početku - još jedan "tigar bez zuba", kako je **Slobodan Leković** volio da kaže sa Komisiju za utvrđivanje konflikta interesa na čijem će još biti čelu do početka funkcioniranja Agencije.

Imenovanje Radonjića i odlučivanje partija prilikom izbora članova Savjeta, ipak, ne iznenađuje kada se zna da su po istim linijama birana ogromna većina sudija Ustavnog suda, članova Sudskog savjeta, Tužilačkog savjeta...

Partija/e o svemu odlučuje. Što bi se prijavio na konkurs sproveden reda radi.

Dvije su mogućnosti. Da vladajuća koalicija promijeni ovu praksu partijskog kadrovanja po svaku cijenu i obesmišljavanja evropskih pravila, što se čini nerealnom opcijom, ili da dode do promjene vlasti ili u vlasti u Crnoj Gori.

Međutim, ta promjena bi sama po sebi donijela veći stepen nezavisnosti brojnih institucija. Dokazivanje pravovjernosti novoj vlasti je čak normalna pojava.

Zar nije **Ivan Trudić**, sudija Županijskog suda u Zagrebu, prvostepeno osudio **Iva Sanadera** na 10 godina zatvora zbog ratnog profiterstva, uzimanja mita i zloupotrebe položaja, iako ga je ovaj 2005. ugurao na to mjesto po cijenu da smijeni tadašnju resornu ministarku **Vesna Šakre-Ožbolt**. Trudić je Sanaderu čak prigovorio da je "ponizio" njihovu zemlju.

Kalendar

11. septembar

Štajnaker: Vlast ponekad doživljava NVO kao opasnost / Ambasadorka Njemačke **Gudrun Štajnaker** je ocijenila da bi Vlada i nevladin sektor trebalo više da sarađuju, ističući da je njihov dijalog od suštinskog značaja za razvoj i proces integracije. Ona je kazala da su NVO na Balkanu pogrešno shvaćene: "Bivša Jugoslavija je imala jednopartijski sistem koji je bio autoritaran i u njemu su se NVO doživljavale kao opasnost. Ta percepcija je još ponekad u glavama predstavnika vlasti. Ne samo pojedinaca nego strukture vlasti u ovom regionu".

14. septembar

Pejović: Ugovoreno 93%, a isplaćeno 78% sredstava iz IPA / Crna Gora bilježi izuzetno visok stepen iskorijenjenosti dosad raspoloživih sredstava iz IPA programa, kazao nacionalni IPA koordinator **Aleksandar Andrija Pejović** na IX sastanku Monitoring Odbora za IPA u Podgorici kojim su kopredsjedavali direktor za zapadni Balkan u Generalnom direktoratu za susjedsku politiku i proširenje EK **Žan-Erik Pake** i Pejović. "U okviru Nacionalnog programa je ugovoreno 93% i isplaćeno 78% sredstava, dok je za programe prekogranične saradnje ugovoreno 70,7% i isplaćeno 63% sredstava", kazao je Pejović.

16./22. septembar

Možemo i bez automobila / Delegacija EU u Crnoj Gori, uz podršku EU Info centra i u saradnji sa Ministarstvom turizma i održivog razvoja, Glavnim gradom Podgorica i opštinama Bar i Nikšić, organizovala *Europsku nedjelju mobilnosti* u Crnoj Gori. Kako je saopšteno iz Delegacije, cilj kampanje je podizanje svijesti evropskih građana o važnosti upotrebe javnog prevoza, bicikala i pješačenja.

23. septembar

Predlog da Crna Gora prihvati 120 izbjeglica / Države zapadnog Balkana treba da se uključe u sistem kvota za solidarno raspoređivanje izbjeglica, dok bi im EU zauzvrat plaćala šest hiljada eura mjesečnih dotacija po izbjeglici, predložila je think-tank organizacija Evropski savjet za spoljne odnose (ECFR). "Dok o trajnom mehanizmu treba da odluci EU, institucije u državama zapadnog Balkana treba pripremiti za prihvatanje 120.000 izbjeglica koje se trenutno nalaze u Grčkoj, Mađarskoj i Italiji. Po toj formuli, Bosna i Hercegovina bi prihvatile oko 700, Albanija 530, Kosovo 325, a Crna Gora 120 izbjeglica" navodi se u analizi ECFR.

Balkan - sabirni centar za izbjeglice

Piše: Fredrik Wesslau

Autor je viši savjetnik u think-tank organizaciji Evropski savjet za spoljne odnose (EFCR)

Između članica EU koje grade zidove i ograde na svojim granicama i izbjeglica koje i dalje iz petnih žila pokušavaju da se dokopaju Evrope, zapadni Balkan se pretvara u rezervat za izbjeglice. To je u Srbiji i Makedoniji već dovelo do humanitarne krize, i podiglo tenzije u ionako nestabilnom regionu.

Dio prijedloga za rješavanje izbjegličke krize Evropske komisije - EU će dati nešto novca zemljama zapadnog Balkana kako bi im pomogla da se nose sa prilivom izbjeglica i pruže im zaštitu. To je neophodno, ali ne i dovoljno kako bi se riješilo pitanje - šta raditi sa sve većim brojem izbjeglica u regionu. Zato bi EU morala da uključi i zemlje zapadnog Balkana u institucione mehanizme za raspodjelu izbjeglica. I to pod hitno.

Makedonija i Srbija su dio glavne tranzitne rute za izbjeglice koje žele da stignu na sjever Evrope. Oko 160, 000 njih je od početka godine prešlo iz Srbije u Mađarsku. To je deset puta više nego prošle godine, i Srbija i Makedonija jedva izlaze na kraj sa humanitarnom krizom. Druge države zapadnog Balkana - Albanija, Kosovo, Crna Gora i Bosna i Hercegovina - su van glavne izbjegličke trase, i do sada nijesu osjetile veće posljedice.

Sada se, međutim, trasa zatvara. Mađarska je 15. septembra zatvorila granice i uvela drakonske kazne kako bi prisilila izbjeglice da ostanu vani. Ograda na granici sa Srbijom je završena, a nove ograde se podižu na granicama sa Rumunijom i Hrvatskom.

Mogućnosti za ulazak u EU ponestaje, ali se priliv izbjeglica na zapadni Balkan nastavlja. U stvari, zapadni Balkan se velikom brzinom pretvara u evropski sabirni centar za izbjeglice. To bi vrlo lako moglo destabilizovati region sa ionako slabim institucijama koje nemaju sposobnost da se nose sa izbjegličkom krizom ovih razmjera.

Zato je dobro to što je EU spremna da poveća količinu humanitarne pomoći kako bi pomogla vlastima u regionu da se nose sa sve težom situacijom. To, međutim, neće biti dovoljno na duži rok..

Raspodjela u EU će se sprovoditi prema sistemu kvota koji uzima u obzir faktore poput broja stanovnika, ekonomski standard, stopu nezaposlenosti i broj osoba koje već traže azil u toj zemlji, i koji se zasniva na principima solidarnosti i zajedničke odgovornosti

svih članica. Ne postoji, međutim, dobar razlog zašto države zapadnog Balkana ne bi, takođe, učestvovale u mehanizmu raspodjele.

Ne radi se samo o izmjешtanju izbjeglica sa Balkana, već i o širenju kruga zemalja koje su u stanju da prime određen broj izbjeglica. Albanija, BiH, Kosovo i Crna Gora jesu siromašne, ali mogu primiti određen broj izbjeglica - građani ovih zemalja su iskusili ratove koji su pratiли raspad Jugoslavije i znaju što znači biti izbjeglica. Premijer Albanije i predsjednica Kosova su već izjavili da su njihove zemlje spremne da prihvate ljudе koji bježe od rata u Siriji. Preraspodjela bi smanjila pritisak na Srbiju i Makedoniju, ali i na granične države EU, posebno Hrvatsku i Mađarsku. Dok se ne utvrdi konačni sistem raspodjele, zemlje zapadnog Balkana bi već mogle da budu uključene u postojeće šeme, poput one za preraspodjelu 120, 000 izbjeglica trenutno smještenih u Grčkoj, Mađarskoj i Italiji. Upotrebotrenutne formule, to bi značilo kvotu od oko 700 izbjeglica u BiH, 530 u Albaniji, 325 na Kosovu i 120 u Crnoj Gori.

Od uključivanja zapadnog Balkana u sistem evropske solidarnosti bi svи imali koristi. Unutar sistema kvota, svaka članica dobija 6, 000 eura po primljenoj osobi. Za zemlje zapadnog Balkana ta svota bi mogla biti i veća zbog nižeg standarda. Iako se ne radi o velikim brojevima, doprinos zemalja Balkana bi svakako smanjio ukupan broj izbjeglica koje treba da primi EU.

Njihovo učešće u prihvatanju izbjeglica i dijeljenju odgovornosti za njihov smještaj bi takođe imalo veliki simbolički značaj, posebno ako se ima u vidu broj osoba iz regiona koji je u poslijednjih nekoliko godina zatražio smještaj u EU. Drugim riječima, zajednička saradnja na smještaju izbjeglica je dobra prilika za sve - za zemlje Balkana da pokažu da su voljne da preuzmu dio odgovornosti i podijele solidarnost sa EU, a za Uniju da pokaže da joj je stalo da riješi izbjegličku krizu na Balkanu na odgovoran način.

Izvodi iz teksta preuzetog sa stranice efcr.eu

Novi Zakon o bezbijednosti hrane i koliko je Crna Gora daleko od Unije u toj oblasti

Za porciju bliže EU

Piše: Svetlana Pešić

Skupština Crne Gore usvojila je sredinom septembra novi Zakon o bezbijednosti hrane, što je bio jedan od uslova za otvaranje poglavља 12 - Bezbijednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika u pregovorima Crne Gore sa Evropskom unijom (EU). Opozicija je tada ocijenila da je riječ o "solidnom pravnom aktu", ali i ukazala na mogući problem u njegovoj primjeni, a prije svega na slabe kapacitete inspekcijskih službi i komunikaciju između nadležnih organa, što je bio slučaj i sa doskora važećim zakonom iz ove oblasti. Da je do sada bilo dosta propusta, najilustrativnije ukazuju primjeri sa ekskurzija, poput slučaja u Tivtu iz maju ove godine kada je hranom otrovano oko 120 studenata, zatim trovanje hranom barskih osnovaca u Školi prirode na Žabljaku, prije par godina takođe, trovanje djece u Čanju...

Iako su čelnici nadležnih institucija izjavljivali da su radili svoj posao, sve je ukazivalo na lošu koordinaciju i komunikaciju među njima, te odsustvo pravovremene kontrole i prevencije. Crnogorsku javnost je uzbukrla i vijest da je u pojedinim marketima Veterinarska inspekcija utvrdila da se miješa zabranjeni aditiv –vinobransa mljevenim mesom kako bi ono zadržalo svježu boju.

Do ulaska u EU svaka država kandidat dužna je da preuzme cijelu pravnu tekovinu EU i mora biti sposobna za njenu efikasnu primjenu. Za poglavlje 12 uglavnom važi tzv. pravilo "must" odnosno "mora". To znači da nema pregovora nego se ključni propisi uskladjuju i dosljedno primjenjuju u praksi. EU u ovoj oblasti primjenjuje pristup "od njive do trpeze" koji pokriva sve segmente prehrambenog lanca: primarnu proizvodnju, preradu, skladištenje, transport i trgovinu.

Poglavlje 12 sastoji se od tri dijela koji se međusobno nadopunjaju. To su bezbijednost hrane, veterina i fitosanitarni sektor. Prvi dio - bezbijednost hrane - sadrži pravila higijene u proizvodnji hrane i pravila

za hranu, zvaničnu kontrolu i mehanizme za osiguranje bezbijednosti, higijenski aspekt prerade i stavljanja hrane u promet, sa strogim pravilima za hranu životinjskog porijekla.

Drugi dio se odnosi na veterinu i sadrži precizna pravila o unutrašnjem prometu životinja i životinjskih proizvoda, kontrolu i iskorjenjivanje bolesti životinja, kontrolu ulaza proizvoda iz trećih zemalja, mehanizme za prijavljivanje bolesti životinja, kao i praćenje kretanja životinja. Uvoz živilih životinja zahtijeva izgradnju i opremanje graničnih prelaza za inspekcijski nadzor. Treći je dio fitosanitarni sektor i sadrži pravila o kontroli štetnih organizama na biljkama i biljnog materijalu, korišćenje biljnog pasoša u trgovini biljkama, procedure priznavanja sredstava za zaštitu bilja, mjere karantina.

Prema posljednjem Izještaju EK o napretku Crna Gora je ostvarila "određen napredak u oblasti bezbijednosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike". U tom dokumentu se navodi da su neophodni dalji napor u svim aspektima ove oblasti politike, pogotovo u pogledu završetka izrade strategije za prenošenje i primjenu pravne tekovine EU. U cjelini posmatrano, prema izještaju EK za prošlu godinu, pripreme za pristupanje Crne Gore EU u ovom poglavljiju su i dalje "u ranoj fazi".

Poslanik Pozitivne Crne Gore **Srđan Perić** kaže da novi Zakon o bezbijednosti hrane predstavlja "solidni pravni akt", ali da ostaje problem ko će sprovesti sve institute propisane tim zakonom. "Ovom zakonu je prethodio onaj iz 2007. koji je dobrim dijelom zapravo bio preuzimanje iskustva iz relevantnih propisa EU. U međuvremenu je od strane EK ocijenjeno da postojeći način vršenja službene kontrole hrane predstavlja polje gdje ima velikog prostora za poboljšanja. Jasno je naglašeno da postojeći način koordinacije, komunikacije i saradnje između nadležnih organa ne obezbjeđuje

Srđan Perić

zadovoljavajući nivo efektivnosti i efikasnosti na polju bezbjednosti hrane, a što je tokom zadnjih par godina prepoznato u slučajevima pojave opasnosti u različitim vrstama hrane”, navodi Perić.

On ističe da je primirani interes novog zakona da potrošači budu zaštićeni od negativnih pojava, da je usmjeren na sprječavanje negativnih posljedica izazvanih

hranom, da promoviše načelo transparentnosti i uspostavljanje sistema brzog uzbunjivanja i obavještavanja. Jasno je, kaže on, da je Crna Gora mali ekonomski sistem koji ne može da izdrži glomaznu administraciju, ali čini se da se u toj administraciji “škrtni” onamo gdje bi najmanje trebalo - u sistemu kontrole. Upravo iz tog razloga, navodi Perić, potrebno je obezbijediti sredstva za angažman još nekoliko inspektora, jer je šteta koju bi oni mogli spriječiti značajno veća od troškova njihovih plata.

“Za rješevanje pitanja bezbjednosti hrane, pored novog Zakona o bezbjednosti hrane, koji je svakako neophodan, mnogo je značajnije “uvezivanje” i efikasna i efektivna koordinacija institucija koje su, na ovaj ili onaj način, u nadležnosti nad ovim problemom. Podsetimo se, to su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvjete, Uprava za inspekcijske poslove i Institut za javno zdravlje. Nije nam potrebna dosadašnja ping-pong strategija prebacivanja odgovornosti”, zaključio je Perić.

Drobnić: ostvarili ste dobar napredak

Šef Delegacije EU u Crnoj Gori **Mitja Drobnić** kaže za *Evropski puls* da je EU postavila nekoliko

mjerila za otvaranje Poglavlja 12, uključujući usvajanje novog ili izmjene postojećeg zakonodavnog okvira uskladenog sa evropskom pravnom tekovinom, predstavljanje sveobuhvatne nacionalne strategije uključujući i akcioni plan, te klasifikaciju svih objekata za hranu i objekata za rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla.

Mitja Drobnić

„Crna Gora je, zaista, ostvarila dobar napredak na ovom području“, ocjenjuje Drobnić. Drobnić kaže i da će EK, nakon što analizira sve dokumente koji se tiču ispunjavanja mjerila za otvaranje ovog poglavlja, pripremiti izvještaj za Savjet u kome će se prepoznati da su mjerila ispunjena.

„Konačna odluka o ispunjenosti mjerila ostaje na državama članicama. Naredni korak bi podrazumijevao da se Crna Gora pozove da uputi svoju pregovaračku poziciju. U odgovoru na to, Komisija priprema nacrt zajedničke pozicije. Nakon što se ta zajednička pozicija dogovori sa državama članicama, ovo poglavje se može otvoriti na konferenciji o pristupanju“, podsjeća Drobnić.

Ivanović: Ispunili smo uslove za otvaranje poglavlja 12

Prema ocjeni ministra poljoprivrede i ruralnog razvoja **Predraga Ivanovića**, usvajanjem Zakona o bezbjednosti hrane Crna Gora je ispunila sve uslove za otvaranje pregovaračkog poglavlja 12. Preciznije, usvajanjem posljednja dva zakona iz seta od 12 - Zakona o bezbjednosti hrane i Zakona o reproduktivnom šumskom materijalu, ispunjeno je prvo od tri mjerila koje je EK postavila kao uslov za početak pregovora u ovom poglavlju.

“Naime EK je od Crne Gore tražila - prvo, da

Sve je počelo od ludih krava

Sve do kraja 20. vijeka EU nije imala široko razvijeno zakonodavstvo u ovoj oblasti. Poslije slučaja bolesti ludih krava 1996. u Velikoj Britaniji (BSE - Bovine Spongiform Encephalopathy), kao i Dioksin krize 1999. u Belgiji (PCB - Polychlorinated Biphenyls), EK je konstatovala da postoji niz propusta, kako u radu samih organa EU, tako i u nepostojanju adekvatnog pravnog okvira. Praktično, sve mjere do tada su davale prednost industriji i trgovini, a na uštrbu zaštite potrošača i javnog zdravlja. Nakon ovih slučajeva počeo je rad na reformi politika u ovoj oblasti, koji je rezultirao *Bijelom knjigom o bezbjednosti hrane*, na osnovu kojeg i danas funkcioniše cijeli sistem.

Kako sistem funkcioniše

Petar Ivanović

Kako na konkretnom primjeru sada funkcioniše sistem za bezbjednost hrane objasnio je za *Evropski puls* ministar **Petar Ivanović**: "U slučaju da se otkriju materije štetne po zdravlje ljudi u nekom hotelu, marketu ili pijaci, inspektorji u zavisnosti od vrste hrane koja predstavlja rizik po zdravlje ljudi preduzimaju mjere i radnje u skladu sa Zakonom o inspekcijskom nadzoru. To znači da utvrđuju činjenice da bi se identifikovao uzrok pojave opasnosti. Konkretno, utvrđuju porijeklo hrane (proizvođača, prodavca), provjeravaju i utvrđuju da li je tokom rukovanja i čuvanja bilo opasnosti da se hrana kontaminira (higijena objekta, temperatura čuvanja hrane, higijena rashladnih uređaja, eventualno čuvanje nedozvoljenih ili opasnih materija u neposrednoj blizini hrane, način obrade hrane...). Zatim provjeravaju da li lica koja rukuju sa hranom posjeduju dovoljno znanja o načinu obrade, da li imaju odgovarajuću odjeću, da li je lična higijena zaposlenih na zadovoljavajućem nivou i da li imaju dokaze da ne boluju od bolesti prenosivih hranom, da li su klinične itd. Dalje, mogu da odmah zabrane dalju upotrebu svake vrste hrane, kao i hrane koja se koristila tokom pripreme iste. Ukoliko subjekti u poslovanju hranom ne posjeduju dokaze o bezbjednosti svih sirovina koje su koristili za pripremu hrane, uzimaju uzorke radi laboratorijskog ispitivanja, a zatečene količine stavljuju van prometa do dobijanja rezultata analize; nakon dobijanja rezultata daju nalog da se uništi hrana ili sirovina za koje je utvrđeno da nijesu bezbjedni. Na kraju, izriči i druge upravne i kaznene mjere u skladu sa utvrđenim činjenicama." Prema njegovim riječima, postoje brojni mehanizmi koji su stavljeni na raspolaganje inspektorima. "Sada ostaje da se svи zajedno postaramo da implementacija bude što rigoroznija u interesu očuvanja zdravlja građana. Dodatno, moramo snažiti stručne kapacitete i opremu laboratorija, kako bi cijeli sistem bio efikasniji", zaključio je Ivanović.

donese i usvoji zakonodavni okvir koji će biti usaglašen sa pravnom tekovinom EU. U oblasti bezbjednosti hrane traženo je da se jasno definišu nadležnosti sa posebnim akcentom na kontrolu", kaže Ivanović za *Evropski puls*. Drugo, pojašnjava on, traženo je da se usvoje sveobuhvatna strategija i akcioni plan koja će biti osnov za prenošenje pravne tekovine za oblast bezbjednosti hrane, veterinarstvo i fitosanitarnu politiku. "Dodatno, tražen je i poseban akcioni plan za kontrolu i iskorjenjivanje klasične svinjske kuge za domaće i divlje svinje. I treće, traženo je da se sprovede kategorizacija svih objekata za hranu i objekata za rukovanje nusproizvodima", navodi Ivanović. Prvo je, kaže on, ispunjeno treće mjerilo. "Kategorizacija objekata za hranu sprovedena je krajem 2014. Ovo je veoma značajno za sve subjekte koji posluju hranom, jer će na osnovu rezultata kategorizacije napraviti planove unapređenja u cilju potpune usaglašenosti svojih objekata sa standardima EU. Uspjeli smo da

postignemo dogovor da svim subjektima u Crnoj Gori budu na raspolaganju bespovratna sredstva IPARD-like i IPARD. Upravo je sproveđenje kategorizacije olakšalo svima njima da planiraju buduće investicije", kaže Ivanović.

Kad je u pitanju ispunjenje drugog mjerila, prvi nacrt strategije prosljeden je EK krajem 2014, nakon čega je uslijedio period usaglašavanja dobijenih komentara, da bi konačnu verziju strategije Vlada usvojila u oktobru 2014.

"Najzahtjevниje je bilo prvo mjerilo. Svi zakoni su usaglašeni sa EK. Istovremeno, bilo je potrebno mnogo strpljenja da se određene novine upgrade u naš sistem. Ovo je jedna od najzahtjevnijih i najznačajnijih oblasti, jer neusaglašene mjere mogu predstavljati prvenstveno rizik po zdravlje ljudi", zaključio je Ivanović.

Glavni urednik kosovskog „Koha Ditore“, Agron Bajrami o razgraničenju Kosova i Crne Gore

Demarkacija bi bila manje sporna, da nije sporazuma sa Srbijom

Agron Bajrami

Protivljene ratifikaciji Sporazuma o razgraničenju između Kosova i Crne Gore bilo bi manje da taj dogovor nije na stolu istovremeno kada i tri dogovora koje je Kosovo potpisalo sa Srbijom u Briselu, ocjenio je glavni urednik kosovskog *Koha Ditora* **Agron Bajrami** u razgovoru za *Evropski puls*.

» *Gdje se sada tehnički nalazi sporazum između Crne Gore i Kosova o razgraničenju koji je krajem avgusta potписан u Beču na konferenciji EU - zapadni Balkan?*

Iako se opozicija protivi tom sporazumu, problem je za sada još uvijek u Vladi koja nije odlučivala o tom sporazumu i nije ga poslala na ratifikaciju u parlament.

Osim toga, još zvanično nijesmo vidjeli taj dogovor jer ga Vlada nije objavila i nije bilo nikakave zvanične debate u institucijama države pošto je evidentno da opozicija insistira da dogovor nije prihvatljiv, jer se granica pomjerila

na štetu Kosova. Da bi sporazum bio validan on mora proći ratifikaciju u parlamentu.

» *Da li postoji većina u kosovskom parlamentu za usvajanje tog sporazuma?*

Problem je što naš parlament trenutno ne funkcioniše, odnosno opozicija je blokirala njegov rad. Vidjeli ste prije neki dan da su čak u parlamentu bacili i suzavac da bi sprječili da radi. I sad je pitanje kada će parlament moći normalno da se radi, ali mislim da vladajuća koalicija ima većinu da izglosa sporazum o demarkaciji i u slučaju da je za njegovo usvajanje potrebna dvotrećinska većina.

» *Da li je, kada pominjete proteste opozicije, sporazum sa Crnom Gorom na određen način kolateralna šteta drugih sporazuma koji moraju proći u Skupštini Kosova?*

Istina je da je taj dogovor došao u vrijeme kada istovremeno treba da se raspravlja o nekim sporazumima koja je Kosovo potpisalo sa Srbijom u Briselu.

Oni su su za veći dio javnosti, ne samo za opoziciju, neprihvatljivi.

Na neki način način, demarkacija sa Crnom Gorom jeste kolateralna šteta jer sam siguran da ne bi bilo toliko protivljenja ukoliko bi imali samo taj dogovor na stolu, odnosno u parlamentu. Sporazumi sa Srbijom komplikuju stvari jer, između ostalog, tu je i priča o asocijaciji sppskih zajednica što je, ponavljam, neprihvatljivo za veći dio javnosti, ne samo za opoziciju. Pitanje je da li je to u funkciji toga

Kosovska javnost sve kritičnija prema EU zbog vizne liberalizacije

» *Osim pitanja sa Srbijom, čini mi se da su u drugi plan gurnuti ostali problemi koji muče Kosovo. Što bi u ovom trenutku izdvojili kao problem Kosova u procesu evropskih integracija?*

Prvo, ni u slučaju Kosova, ni u slučaju Srbije, napredak u evropskim integracijama ne može se odvojiti od pitanja rješavanja međusobnih odnosa jer je to odluka EU.

Druge, problem je što pet članica EU nije priznalo nezavisnost Kosova i zbog toga imamo dodatne komplikacije u procesu integracija.

Treće, javnost na Kosovu, koja je apsolutno za evropske integracije, sada gleda na taj proces sa mnogo više kritike nego prije jer mi do sada nemamo ni jedan pozitivan pomak kada su u pitanju liberalizacija viznog režima ili pristup Kosova zajedničkom tržištu. Kosovo je sada jedina zemlja Balkana koja nije na bijeloj Šengen listi i to predstavlja ozbiljan problem ovdje.

Agron Bajrami

Nacionalne priče jačaju kada demokratija ne funkcioniše

» *S vremenima na vrijeme, uvijek se u nekoj od država regiona pokrene priča o velikoj Albaniji. Kako to komentarišete?*

Priča o velikim nacijama, bilo da su Albanci ili Srbi ili neko treći, uvijek će postojati dok ne riješimo neke međusobne probleme. Onog trenutka kada se ne budu postavljala pitanja intergriteta i suvereniteta bilo koje države u regionu i kada krenemo putem integracija bez drugih namjera te priče će prestati.

Nacionalne priče jačaju kada demokratija ne funkcioniše.

da Kosovo funkcioniše kao normalna država ili će ići u pravcu još dublje etničke podjele između Srba i i Albanaca, što bi učinilo Kosovo nefunkcionalnijom državom nego sada.

» *Da li biste procijenili kako će se završiti ta priča sa demarkacijom i sporazumima sa Srbijom? Svjedoci smo da se na Balkanu uglavnom i to nakon protivljenja, stvari rješe onako kako traži Briselu i međunarodna zajednica.*

Neminovno je da se sa Crnom Gorom mora potpisati dogovor o demarkaciji jer je

to normalna procedura između nezavisnih država.

Druga stvar koju bih naglasio je da Vlade Kosova ima obavezu da javnosti detaljno objasni šta sve podrazumijeva dogovor sa Crnom Gorom. Oni nisu održali ni konferenciju za medije. Mi smo prvi put pročitali što piše u sporazu kada ga je Vlada Crne Gore objavila na svom sajtu.

V.Žugić

U EU se ne naplati 15,2 % PDV

UEU se godišnje izgubi više od 160 milijardi eura zbog nenaplaćenog poreza na dodatnu vrednost, što je gubitak od 15,2%, pokazao je izvještaj Evropske komisije. Tako se iznos nenaplaćenog poreza u EU nije promjenio od 2011. do 2013.

Najefikasniju naplatu poreza ima Finska koja ne naplati samo 4%

PDV, dok najveće utaje ima Rumunija koja ne naplati čak 41% PDV. Među najefikasnijima, sa udjelom nenaplaćenog poreza ispod 10% su i Holandija (4,2%), Švedska (4,3%), Luksemburg (5,1%), Slovenija (5,8%), Portugal (9%) i Danska (9,3%). Na drugoj strani sa nenaplaćenim PDV-om većim od 30% nalaze se Slovačka (34,9%), Grčka (34%) i Italija (33,6%).

Kada se gleda apsolutni iznos nenaplaćenog poreza u EU, polovina je promakla vlastima u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Italiji i Njemačkoj.

Kako prenosi *EurAktiv*, Francuska je u međuvremenu drastično smanjila nenaplaćeni porez sa 32 milijarde eura u 2013. na 14 milijardi 2014, prije svega zahvaljujući novom sistemu PDV-a u farmaceutskom sektoru. Najveći uzroci nenaplaćenog poreza su bankroti firmi, statističke greske i utaje.

Autori druge studije koju je Komisija objavila tokom ljeta utvrdili su da tzv. "karusel prevara" odnosi između 45 i 53 milijardi eura godišnje. U karusel mehanizmu pronestre, utajivač uvozi robu u zemlju članicu bez poreza na dodatu vrednost, a onda naplaćuje PDV kupcu, odnosno firmi u toj zemlji. Kupac, koji ne mora biti uključen u prevaru, odnosno nije svjestan nje, potražuje PDV koji je naplatio prodavac, a prodavac nestaje bez plaćanja PDV-a. Ovo je najrasprostranjenija prevara.

Juncker će dijeliti neopravdane

Predsjednik EK Jean-Claude Juncker poslao je pisma na adresu svih 27 komesara u kojima ih upozorava da ne izbjegavaju nedjeljne kolegijume na kojima Komisija donosi važne odluke. I dok komesari, kako se čini, ne smatraju dan održavanja sastanka kolegijuma posebnim, Juncker ih podsjeća da mogu da odsustvuju samo izuzetno i uz zahtjev, kao i da "opravdanje" daje isključivo on.

Sastanci kolegijuma održavaju se svake nedjelje, obično srijedom ujutru. Poslije sastanka, a od kako je Juncker stao na čelo Komisije, jedan ili više evropskih komesara, ako ne i sam predsjednik, izvještava medije o odlukama i odgovara na pitanja.

Posla za obrazovane ima, ali u kafićima

U nekim članicama EU, čak trećina mladih između 18 i 25 godina radi posao za koji je prekvalifikovana, pokazuju rezultati novog istraživanja. Iako su završili fakultete i govore više jezika, mnogi

mladi prihvatraju slabo plaćene poslove da ne bi bili nezaposleni. Najviše mladih koji su prekvalifikovani za posao koji rade je u Irskoj - više od 30%, a najmanje u Sloveniji i Slovačkoj, manje od 10%.

Neka istraživanja pokazuju da manje prekvalifikovanih za posao koji rade imaju u oblastima inženjeringu, matematike, medicine, dok je njihov procenat veći među onima koji završavaju umjetničke fakultete i društvene nauke.

Englezi zabranjuju duvan u automobilima

Pušenje cigareta u kolima u prisustvu djeteta ubuduće će se u Engleskoj i Velsu kažnjavati kaznom od 50 funti. To je predviđeno novim propisima protiv duvana koji su stupili na snagu 1. oktobra u tim dijelovima Velike Britanije.

Škotska i Sjeverna Irska će sačekati još neko vrijeme na uvođenje takvih mera za koje predstavnici policije tvrde da se neće lako sprovoditi. Prema novom zakonu, zbog pušenja u vozilu u prisustvu djeteta kažnjavaće se i vozači i putnici, i u slučaju da su prozori otvoreni. Jedini izuzetak odnosiće se na pušenje u kabrioletima, a elektronska cigareta će se i dalje tolerisati.

25 godina od ujedinjenja

Njemačka je odgovorna za evropski projekat

Piše: mr Vladimir Vučković

„Njemačka odgovornost danas – 25 godina nakon njemačkog i evropskog ujedinjenja – ne podrazumjeva samo odgovornost za sopstvenu zemlju, nego istovremeno i za zajednički evropski projekat, za mir i povezanost u Evropi.“ To je citat iz govora ministra vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke **Franka Valtera Štajnmajera** održanog povodom Dana Njemačkog jedinstva ili ujedinjenja dvije Njemačke. Upravo su principi uspostavljanja trajnog mira, stabilnosti, demokratije i vladavine prava bili glavni pokretači ujedinjenja dvije Njemačke prije 25 godina. Podsjećanja radi, 3. oktobra 1990. godine Savezne Republika Njemačka (Zapadna Njemačka) i Njemačka Demokratska Republika (Istočna Njemačka) ujedinile su se nakon 45 godine od početka okupacije savezničkih sila. Podjela Njemačke na 4 okupacione zone (američku, britansku, francusku i sovjetsku) nakon Drugog svjetskog rata ujedno je otvorila mogućnost za uspostavljanjem gvozdene zavjese između doskorašnjih saveznika, te početak Hladnog rata između zapadnih (demokratskih) i istočnih (kомунистičkih) sila na političkom, ekonomskom, vojnem i kulturnom planu. Sa druge strane, upravo je rušenje Berlinskog zida 9. novembra 1989. prethodilo prestanku hladnog rata, nestanku ideooloških suparništava i otvorilo mogućnost za ujedinjenjem Njemačke godinu kasnije.

SR Njemačka je danas, nakon 25 godina od ujedinjenja, prerasla u respektabilnu силу коју карактерише sveobuhvatна развијеност на економском, социјалном и политичком плану, уз строго поштовање војног наоружања у складу са Основним уговором из 1949. Тада се SR Njemačка обавезала да ће унаприједити своју војну силу само у конвентионалном смислу без икакве могућности за стварањем нукlearnог наоружања, а посебна контрола ове земље остварена је кроз чланство у NATO.

Iako je Njemačka била ограничена у развоју на војном плану, то је nije спријечило да постане еконomska super-sila, а time i najuticajnija земља u EU. Upravo je еконomska poluga Njemačke dala посебни допринос не само развоју njene političke i социjalne spirale, već je

to bio i odlučujući подстrek осталим земљама не-чланicama EU да се што прије интегришу у европске структуре пратећи модел njemačkog razvoja. Међутим, иако је Njemačka неизмисливо напредovala на економском плану evidentne су и dalje економске неједнакости између Zapadне и Истоћне Njemačke. Vidljive економске stratifikације последице су neravnomјernog економског развоја Истоћне Njemačке која је више од 45 година била под директним утицајем Sovjetskog Saveza, па smo и данас svjedoci činjenice da градани западне Njemačке kroz račune за elektičnu energiju i komunalije i dalje daju svoj doprinos izјednačavanju економског standarda dva dijela земље.

Četvrt vijeka od ponovnog ujedinjenja, Njemačka је sve више ближа статусу velike ili super sile која у међunarodним односима може и мора да има значајну улогу. Као најутицајnija чланica EU и један од главних кreatora спољно-политичких strategija i odluka, Njemačka sve више има обавезу да активно учествује u систему међunarodnih odnosa, што dokazuje primjetna participacija u slučaju ukrajinske i grčke dužničke krize, te izbjegličke krize i statusa azilanata. Но, trenutno njemačko учешће nije dovoljno u rješavanju европских i међunarodnih problema. У slučaju Njemačke, потребно је и да политички establišment konačno prihvati ulogu velike sile i да са већом odlučnošću i odgovornošću krene u rješavanje европске спољне и bezbjednosne politike, па onda i međunarodnih pitanja.

Što je pokazao izvještaj CRNVO-a „Civilno društvo u kreiranju i primjeni javnih politika“

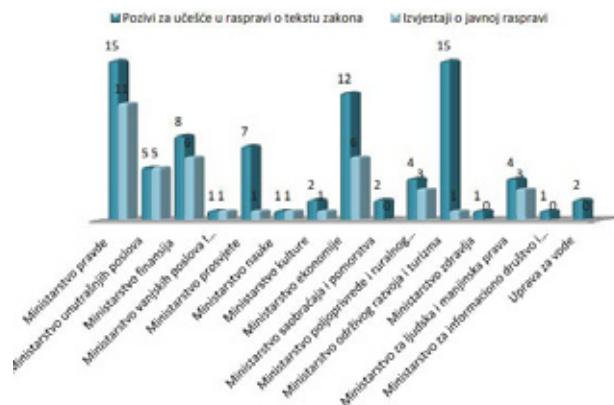
Državna uprava sve manje konsultuje javnost

Piše: Radoš Mušović

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) – Resursni centar za organizacije civilnog društva u Crnoj Gori predstavio je izvještaj „Civilno društvo u kreiranju i primjeni javnih politika“. Izvještaj sadrži rezultate istraživanja koje je CRNVO, u proteklih pet mjeseci, sproveo u cilju praćenja primjene Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija i Uredbe o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona.

Rezultati istraživanja su pokazali da je primjena Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i NVO najslabija u dijelu konsultovanja NVO prilikom izrade i donošenja akata iz godišnjeg programa rada, a rezultati su u tom pogledu još lošiji od onih iz 2012. Naime, u 2014., samo tri od ukupno 32 organa državne uprave su konsultovali NVO prilikom izrade akata iz godišnjeg programa rada – Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Agencija za zaštitu životne sredine. Dalje, najveći problem predstavlja neobjavljavanje izvještaja o sprovedenom konsultovanju NVO koji je tokom prošle godine objavio samo jedan organ, što otvara pitanje volje starješina organa i drugih službenika da sprovode ovaj process, ali i generalno volje za konsultovanjem NVO prilikom izrade akata iz godišnjeg programa rada.

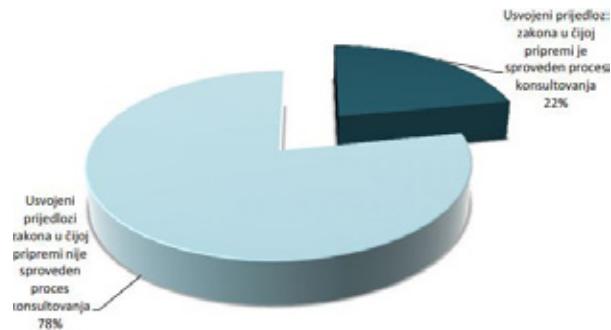

Istraživanje ukazuje da je tokom 2014. godine, 55 predstavnika NVO učestvovalo u radu 36 radnih grupa i tijela koja su formirali organi državne uprave. Ovaj broj ne uključuje broj predstavnika NVO u radnim grupama za pripremu pregovaračkih pogлавlja. U tim radnim grupama učestvuju 52 predstavnika NVO. Treba napomenuti i da predstavnici NVO u startu imaju otežanu poziciju jer su u radnim tijelima uglavnom u manjini u odnosu na predstavnike državne uprave.

Vlada je u 2014. usvojila 73 prijedloga zakona u čijoj je pripremi trebalo sprovesti konsultacije zainteresovane javnosti. Ovaj postupak je spovedelo samo osam ministarstava u pripremi 16 zakona, dok su 57 zakona usvojena bez prethodnog konsultovanja šire javnosti

U 2014. samo tri od ukupno 32 organa državne uprave su konsultovali NVO prilikom izrade akata iz godišnjeg programa rada

Vlada je u 2014. predložila 73 prijedloga zakona a u čijoj je pripremi trebalo sprovesti raspravu o nacrtu tekstu zakona,

što je učinjeno za 52 teksta, a nije za čak 21. Takođe, Vlada je u 2014. usvojila 73 predloga zakona u čijoj je pripremi trebalo sprovesti konsultacije zainteresovane javnosti. Ovaj postupak je spovedelo samo osam ministarstava u pripremi 16 zakona, dok je 57 zakona usvojeno bez prethodnog konsultovanja šire javnosti o predloženim rješenjima. Svi pozivi za učešće u konsultacijama su objavljeni na internet stranicama ministarstava, a samo dva poziva od ukupnih 22 i na portalu e-uprave. Stoga, CRNVO preporučuje izmjene u onim segmentima propisa u kojima je primjena kontinuirano neuspješna.

Kada je u pitanju Uredba o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona, potrebno je revidirati rokove u propisu zbog intenzivne legislativne agende, uzrokovane procesom evropske integracije. Takođe, potrebno je propisati dodatne mehanizme transparentnosti, ali i mogućnosti informisanja javnosti o javnim raspravama. Zaključci istraživanja ukazuju na nedovoljnu i neujeđačenu primjenu uredbi, odnosno nedovoljnu transparentnost rada organa državne uprave, djelimičnu ali ne i zadovoljavajuću saradnju organa državne uprave sa NVO i nedovoljno učešće civilnog društva u procesu kreiranja i primjene javnih politika na nacionalnom nivou.

Ključna preporuka odnosi se na državne službenike angažovane na poslovima normativne koji su u obavezi da primjenjuju ove uredbe i omoguće NVO i zainteresovanoj javnosti uključivanje u izradu zakona koji uređuju svakodnevni život građana. Starješine organa snose odgovornost za primjenu propisa u organima kojima rukovode, pa je neophodno da se dodatno upoznaju sa uredbama, ali i nalazima ovog istraživanja i obezbijede uključivanje građana i NVO u izradu propisa iz njihovih resora.

Izvještaj je jedna od aktivnosti projekta „I civilno društvo odlučuje“ koji je finansijski podržan od strane EU, posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori. Elektronska verzija izvještaja je dostupna na <http://www.crnvo.me/vijesti/crnvo-vijesti/9932-izvjetaj-q-civilno-drutvo-u-kreiranju-i-primjeni-javnih-politika-q.html>

Poglavlje 33: Finansijske i budžetske odredbe

Piše: doc. dr Jelena Žugić

Poglavlje 33 koje se odnosi na Finansijske i budžetske odredbe tretira pitanje koliko će buduća članica Evropske unije (EU) iz svog budžeta uplaćivati sredstava u zajednički budžet EU, odnosno koliko će dobijati novca iz budžeta Unije.

U konkretnom slučaju, kada se zatvori ovo poglavlje trebalo bi da približno znamo koliko će Crna Gora dobijati novca iz Budžeta EU i koliko će uplaćivati u zajedničku kasu. Pri tome, precizan iznos tih sredstava biće poznat u zavisnosti od toga kada postanemo punopravni član Unije zbog toga što EU usvaja svoj Višegodišnji finansijski plan (u toku je rasprava o paketu za period 2014 – 2020). Svaka država članica ima pravo na korišćenje sredstava iz budžeta Unije, ali i obavezu da uplaćuje u budžet. Članice u zajedničku kasu uplaćuju 1,23 % bruto društvenog proizvoda (BDP).

Budžetska sredstva EU se prikupljaju iz tri osnovne vrste prihoda: tradicionalnih sopstvenih sredstava članice (kao što su prihodi od carina), sopstvenih sredstava po osnovu poreza na dodatu vrijednost članice (PDV) – 1,4%, kao i sopstvenih sredstava iz uplate država članica na temelju bruto nacionalnog dohotka (BND). Upravo su uplate sopstvenih sredstava koje se temelje na BND-u najvažniji izvor prihoda EU, te čine gotovo tri četvrtine njenih ukupnih prihoda. One su u znatnoj mjeri direktno povezane s ekonomskom snagom pojedinih država članica, tako da Njemačka sada uplaćuje najviše novca u zajedničku kasu 27 članica.

Prihodovna strana budžeta, kao i raspodjela finansijskog tereta među članicama, definiše se prihvatanjem godišnjih budžeta. Godišnji budžet se planira unutar Finansijske perspektive – petogodišnjeg finansijskog okvira za budžetske prioritete tokom srednjoročnog razdoblja – koja se primarno bavi rashodnom stranom budžeta, odnosno programima koji se finansiraju iz zajedničkog budžeta Unije.

U trenutku kada očekumo otvaranje predpristupnih pregovora sa EU, razlika između toga kako Crna Gora prikuplja budžetska sredstva i kako se ona računaju u Uniji je u tome što u našem sistemu imamo tradicionalna sopstvena sredstva i sopstvena sredstava po osnovu PDV, ali ne i ono što se naziva sopstvenim sredstavima na temelju bruto nacionalnog dohotka (BND). Osim toga, u ovom trenutku nema značajnih razlika između sistema u Crnoj Gori i EU što se tiče osnovnih principa i institucija iz oblasti relevantnih (povezanih) politika koje utiču na adekvatnu primjenu pravila o sopstvenim sredstvima.

Te relevante (povezane) politike koje utiču na primjenu pravila o sopstvenim sredstvima su oporezivanje, statistika, carinska unija i finansijska kontrola i o njima se vode pregovari u poglavljima 16,18, 29, i 32. Dakle, tok pregovora u Poglavlju 33 u velikom mjeri zavisi od pregovora u ova četiri poglavlja. Na to ukazuje primjer Hrvatske koja je zatvorila Poglavlje 33. kada su zatvoreni pregovori u poglavljima 16 - Oporezivanje, 18 - Statistika, 29 - Carinska unija i 32 - Finansijska kontrola.

U Crnoj Gori su uspostavljene institucije iz oblasti ovih relevantnih politika koje indirektno utiču na sistem sopstvenih sredstava. Međutim, pored daljeg jačanja ovih institucija, biće potrebna potpuno funkcionalna koordinaciona struktura koja će obezbjeđivati tačno obračunavanje, predviđanje, naplatu, plaćanje i kontrolu sopstvenih sredstava i izvještavanje EU o primjeni pravila o sopstvenim sredstvima. Praktično, to znači da će se tokom pregovora o Poglavlju 33 pred najvećim izazovima naći Ministarstvo finansija, pod čijim okriljem se nalaze, prije svega crnogorski Zavod za statistiku (MONSTAT), Uprava carina i Poreska uprava, kao najznačajnije karike ovog sistema. Osim, toga Ministarstvo finasija je to koje mora da brine o finansijskoj disciplini korisnika budžetskih sredstava i da uspostavi centralizovan sistem upravljanja javnim finansijama.

Od relevantnih politika za Poglavlje 33 Crna Gora će morati da ulaže stalne i značajne napore kako bi se usaglasila sa *acquis-em* i efikasno ga primijenila.

Kada je riječ o statistici, Evropska komisija, u svim svojim izvještajima o napretku Crne Gore, ukazuje da predstoje značajni izazovi prije nego što postignemo zadovoljavajući nivo usklađivanja sa *acquis-em*. Tako će MONSTAT morati što ranije da promijeni metodologiju i, umjesto podataka o bruto domaćem proizvodu (BDP), obračunava bruto nacionalni dohodak (BND). Takođe, u ovom trenutku crnogorski nacionalni računi nijesu usklađeni na način da obuhvataju sivu ekonomiju. Dalje će biti neophodno usvajanje revidiranog Zakona o statistici kako bi se stvorio povoljan okvir za razvoj snažnog statističkog sistema u Crnoj Gori.

Nedostatak ljudskih resursa u oblasti statistike, slabosti u oblastima statistike poljoprivrede, biznis statistike i makroekonomske statistike potrebno je rješavati kao hitna pitanja u susret otvaranju pregovora ili će ona biti stavljena na dnevni red Poglavlja 33. Takođe, treba unaprijediti statističku infrastrukturu, tretirajući to pitanje kao hitno, uključujući adekvatne ljudske i finansijske resurse.

Što se tiče finansijske kontrole, prije svega, i mimo pregovora i članstvu u EU, zabrinjava činjenica da Crna Gora ima nedostatak školovanih revizora.

Tako je uspostavljen regulatorni okvir za uvođenje unutrašnje finansijske kontrole javnog sektora (PIFC), ali je problem u njegovom sprovođenju. Kao što i Evropska komisija navodi u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2011, administracija na državnom, ali i lokalnom nivou, ima teškoća u angažovanju revizorskih službenika i broj do sada imenovanih revizora je previše mali. Kod eksterne revizije postoji napredak, ali i Državna revizorska institucija (DRI) u ovom trenutku ima oko 30 odsto upražnjenih revizorskih mesta.

U Poglavlju 32, koje je relevantno za Poglavlje budžetske i finsijske odredbe, biće riječi i o tome kako Crna Gora mora da zaštići finansijske interese EU zbog čega je potrebno uspostavljiti saradnju sa Evropskim birom za borbu protiv prevara (OLAF) i odrediti sve organe u Crnoj Gori koji treba da se uključe u saradnju sa tom institucijom.

U oblasti politike koja se odnosi na carinsku uniju, a koja utiče na sopstvena sredstava, Crna Gora je ostvarila određeni napredak u carinskom zakonodavstvu, koji se ogleda u usklađivanju kombinovane nomenklature sa Kombinovanom nomenklaturom EU i ukidanju svih carinskih administrativnih taksi koje nijesu bile u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i *acquis-em*. No, potrebno je uložiti dodatne napore u oblastima kao što su upravljanje kvotama,

odredbama vezanim za bezbjednost i usklajivanje sa carinskim propisima EU, kao i naknadnim kontrolama i sprječavanju i otkrivanju korupcije u carinskom sistemu.

Kada je riječ o politici oporezivanja, kao relevantoj politici koja utiče na sistem sopstvenih prihoda, Crna Gora je već ostvarila napredak. Međutim, kapacitet Poreske uprave je ograničen, između ostalog zbog nedostatka osoblja za njene IT aktivnosti i to pitanje će morati da se rješava ubrzano. Trebalo bi, takođe, uložiti dodatne napore kako bi se povećala djelotovornost sistema podataka u oblasti administrativne saradnje i interne kontrole.

Na kraju pregovora Crne Gore o članstvu u EU, biće predstavljen Finansijski paket za pristupanje Crne Gore EU, gdje će biti precizirana dinamika odobravanja sredstva Crnoj Gori, kao i sredstava koja ćemo mi uplaćivati u budžet EU. Takođe, Crnoj Gori će u prvim godinama članstva biti na raspolaganju i privremena finansijska pomoć Unije za poboljšanje nacionalne budžetske pozicije, te za dalje jačanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta za sprovodenje pravne tekovine.

U slaskom u EU, Crna Gora će se naći u znatno povoljnijoj finansijskoj poziciji u odnosu na vrijeme pregovora i pristupanja, s obzirom na činjenicu da

Postoje ocjene da sa poštenom i sposobnom vlašću i uz resurse koje ima, Crna Gora ne bi trebalo da uđe u EU, već da ima status kao Švajcarska, Norveška, ili Linhenštajn.

Osim brojnih razlika koje Crna Gora ima u odnosu na ove države, kao što je naftno bogastvo Norveške, one s EU imaju mnogobrojne ugovore. Norveška i Linhenštajn, kao članice Evropskog ekonomskog prostora (EEA) uplaćuju znatna novčana sredstva u budžet EU, dok Švajcarska finansijski učestvuje u kohezijskoj pomoći novim članicama EU-a. Istovremeno, ove države ne mogu koristiti sredstva iz budžeta Unije.

su iznosi pretpriistupne pomoći obično nekoliko puta manji od sredstava koji će joj biti na raspolaganju kao punopravnoj članici. Imajući u vidu da je Crna Gora mala zemlja očekuje se da će biti neto primалаč budžetskih sredstava EU, odnosno da će više primati iz budžeta Unije nego što će u njega uplaćivati. Primjera radi, susjedna Hrvatska koja je zatvorila pregovore sa EU očekuje da će prvih godina članstva za svaki uplaćeni euro u zajednički budžet Unije, iz njega dobiti 2,6 eura.

Prevara najvećeg evropskog proizvođača automobila i posljedice po tržište EU

Ne vara samo Folksvagen

Piše: dr Vera Šćepanović

Najveći evropski proizvođač automobila i jedna od najkonkurentnijih evropskih firmi, njemački Folksvagen, uhvaćen je u prevari. Krajem septembra, ministarstvo unutrašnjih poslova Sjedinjenih američkih država pokrenulo je istragu protiv automobilskog giganta, a uprava Folksvagena priznala da je oko 11 miliona njihovih automobila imalo ugrađen softverski sistem za varanje na testovima koji utvrđuju količinu štetnih gasova koje automobil ispušta tokom vožnje.

Sistem bi na osnovu položaja volana, rada motora i drugih parametara utvrdio da se vozilo testira i automatski uključio opciju koja bi rezultirala najmanjom mogućom količinom zagadivača. Čim bi primijetio da se vozilo i zaista kreće, softver bi ga ponovo vratio na standardni način rada, dopuštajući motoru da razvije pune performanse, ali i izbacujući 10 do 40 puta više zagadivača u vazduh.

Na Folksvagen se, naravno, odmah digla kuka i motika, akcije firme su u roku od dva dana izgubile skoro 40% vrijednosti, generalni direktor je smijenjen, a iz uprave je javljeno da će tokom iduće godine njemački proizvođač morati da izdvoji oko 6.5 milijardi eura za naknadu štete. Konkurenca se, međutim, ne raduje, što je već po sebi povod za sumnju da se ovdje radi o nečemu mnogo ozbiljnijem.

Razlog je jednostavan – inkriminišuća studija koja je dovela do istrage u SAD samo je jedna u nizu istraživanja koja već godinama ukazuju na ogromne razlike u količini izduvnih gasova izmjerениh za vrijeme standardnih testiranja i onih izmjerениh „na ulici“. Prije četiri godine, tim istraživača sa Kraljevskog koledža u Londonu je, na osnovu uzorka preko 84 000 automobila na ulicama Londona, utvrdio da gotovo svi modeli auta izbacuju više štetnih gasova u vazduhu nego što se tvrdi u sertifikatu proizvođača.

EK je odlučna da od 2017. prelazi na „ulično“ testiranje vozila i da varanja više neće biti. To evropskim firmama daje još dvije godine da vide šta će i da nadu novi način da ispunе stroge standarde. Ako ne uspiju da pronađu novo rješenje, na kantaru neće biti samo reputacija Folksvagena, već i budućnost čitave evropske automobilske industrije.

Evropska organizacija za održivi transport *Transport i životna sredina* upozorava da iako se još ne zna da li i druge firme koriste sofisticirane sisteme poput Folksvagenovog, postoji mnoštvo „legalnih“ načina da se postigne bolji rezultat u laboratorijskim uslovima, od vađenja sjedišta da bi automobil bio lakši, do prepumpavanja guma i korišćenja posebnih podloga i podmazivača kako bi umanjili trenje.

Upravo zato se toliko licemjernim čini svo zgražavanje evropskih lidera nad Folksvagenovim potezom i prijetnje Evropske komisije rigoroznom istragom – za prevaru su, izgleda, odavno svi znali.

Evropski parlament je još 2007. pozvao Komisiju da što prije razvije novi sistem testiranja kako bi smanjila diskrepancu između laboratorijskih nalaza i zagađenja pod stvarnim uslovima vožnje, a i sama Komisija već godinama predlaže realnije testove. U međuvremenu, dokumenta procurjela u evropsku štampu pokazuju da su Njemačka, Francuska i Velika Britanija godinama lobirale da se zadrži zastarjeli sistem testiranja koji omogućava proizvođačima da ispune evropske zahtjeve za smanjenjem izduvnih gasova samo na papiru.

Evropski lideri se očigledno boje da bi rigoroznije testiranje pokazalo da evropska automobilska industrija bez takvih trikova

jednostavno nije dorasla novim tehnološkim standardima. Problemi su zapravo krenuli već 1990, kada je EK, u strahu da evropska industrija neće moći da se nosi sa jeftinijom azijskom konkurenjom, pokušala da kroz regulativu o zaštiti životne sredine primora evropske firme da se ponovo probiju na lidersku poziciju u automobilskim tehnologijama.

Komisija je računala da će drastično smanjenje dozvoljenih količina ugljen-dioksida natjerati proizvođače automobila da pronađu nove, „čistije“ tehnologije koje bi u potpunosti promijenile pravila igre i tako porazile konkureniju. Usljedili su eksperimenti sa plinom, biogorivima, hidrogenom i motorima na električni pogon. Međutim, kako nijedna od ovih novih tehnologija nije doživjela komercijalni uspjeh, evropski proizvođači su spas potražili u staroj – dizelu.

Dizel gorivo je koncentrisanje od običnog benzina, što znači manju potrošnju, a samim tim i manje emisije ugljen-dioksida. Sa druge strane, međutim, dizel je znatno „prljaviji“ utoliko što se njegovim sagorijevanjem oslobađa mnogo više nitrogen-oksida i drugih čestica koje su nešto manje štetne po ozonski omotač ali zato mnogo opasnije po ljudsko zdravlje. To, i loša reputacija dizel motora zbog bučnog rada i lošijeg ubrzanja je gotovo izbacila dizel iz igre: početkom devedesetih, samo 10% automobila u Evropi je imalo dizel motore. Stvari su se drastično promijenile u naredne dvije decenije, tokom kojih su evropski proizvođači sav novac i trud umjesto u nove uložili u usavršavanje stare tehnologije. Dizel motori su postali znatno tiši i efikasniji, a zahvaljujući ugradnji filtera i ponešto čistiji, i ubrzo su dostigli „benzinice“: preko polovine automobila registrovanih prošle godine u Evropi je imalo ugrađene dizel motore. Sada se pokazuje da je rješenje bilo tek privremeno. Prelazak na dizel je proizvođačima pomogao da relativno lako i brzo ispune prvobitne kvote za smanjenje količine ugljen-dioksida, ali kako je EK nastavila da spušta granice dozvoljenih količina izduvnih gasova, stara rješenja su se pokazala nedovoljnim.

Prva direktiva iz 1992. se odnosila samo na ugljen dioksid – već od 2000. evropska pravila sadrže i ograničenja za nitrogen-oksиде i druge čestice. Dozvoljene količine ugljen dioksida su smanjene sa skoro 300 grama po kilometru 1992. na 130 danas, a od 2020, ograničenje će biti 95 grama. Od septembra ove godine, dozvoljena količina nitrogen-oksida po kilometru vožnje je samo 80 miligrama, umjesto dosadašnjih 180.

Očigledno je da dizel motori, uprkos svim usavršavanjima, ne mogu da isprate ovaj trend, ali proizvođači su i dalje nevoljni da pređu na radikalno nova rješenja. Sa tog stanovišta, skandal sa Folksvagenom se još može pretvoriti u skriveni blagoslov. Francuski Pežo je već najavio da odustaju od upotrebe dizela u novim modelima i da će se u potpunosti posvetiti razvoju električnog automobila. EK je odlučna da od 2017. prelazi na „ulično“ testiranje vozila i da varanja više neće biti. To evropskim firmama daje još dvije godine da vide šta će i da nađu novi način da ispune stroge standarde. Ako ne uspiju da pronađu novo rješenje, na kantaru neće biti samo reputacija Folksvagena, već i budućnost čitave evropske automobilske industrije.

Lažiranje kod potrošnje goriva

Uz to, rezultati testiranja u laboratorijskim uslovima ne lažiraju samo podatke o zagadženju, već i o potrošnji. Italijanski ogranak Evropske organizacije za zaštitu potrošača, Altroconsumo, je tako već u februaru ove godine objavio rezultate analize koji pokazuju da dva najpopularnija automobila u Evropi – Folksvagen Golf i Fiat Panda – u redovnoj upotrebni zapravo troše 20% do 50% više goriva nego što se može zaključiti na osnovu standardnih testova. Za vlasnike ovih automobila to znači da godišnje moraju da izdvoje 250 do 500 eura više nego što računaju.

Pregled i prijedlog Evropske inicijative za stabilnost (ESI) za rješavanje migrantske krize u Evropi

Potreban dogovor Turske i Njemačke

Situacija na spoljnim granicama EU u oblasti istočnog Mediterana je izvan kontrole. U prvih osam mjeseci 2015, procijenjeno je da je 433,000 migranata i izbjeglica došlo do EU preko mora, pri čemu je većina njih – 310,000 – došla preko Grčke. Samo

njih 114,000 je došlo preko ostrva Lezbos, koje leži udaljeno nekih 15 kilometara od granice sa Turskom sa populacijom od 86,000, u periodu između januara i avgusta. Taj broj se i dalje uvećava. Većina ljudi koja je došla u Grčku u ovom periodu je iz Sirije (175,000). Ako uspije da se domogne EU, većina njih dobije status izbjeglice; u 2014., stopa priznavanja sirijskih zahtjeva za azil je bila iznad 95%. Ali da bi uopšte došli u situaciju da mogu da podnesu zahtjev za azil, prvo se moraju otisnuti na opasno putovanje preko kopna i mora. Pred ovim masovnim seobama – najvećim koje je Evropa vidjela posle kraja II svjetskog rata – leže dva dijametralno suprotna odgovora.

Njemačka je talas sirijskih izbjeglica koji preplavljuju njene željezničke stanice dočekala širom otvorenih ruku. Na početku godine, Njemačka je očekivala 300,000 zahtjeva za azil. Ovu prognozu su promijenili do maja na 450,000. Njemačko ministarstvo unutrašnjih poslova i socijalnih pitanja sada pravi pripreme za 800,000 zahtjeva za ovu godinu. **Angela Merkel**, njemačka kancelarka, je postala zaštitno lice ove velikodušne azilantske politike. Sa jedne strane je naveliko cijene zbog moralnog vođstva, dok je sa druge strane ostale EU vođe kritikuju zato što na taj način privlači sve veći priliv izbjeglica u EU.

Viktor Orbán, premijer Mađarske, propagira radikalniju metodu. Početkom 2015., Orbán je dao obećanje, u svjetlu masakra Šarli Ebdo koji se desio Parizu, da Mađarska neće primiti nijednu izbjeglicu muslimanskog porijekla. On se ni ne trudi da ublaži svoje izjave: kvote za izbjeglice su „ludilo“;

Umjesto da čeka da 500,000 ljudi dođe do Njemačke, Berlin bi trebao da preuzme 500,000 sirijskih izbjeglica direktno iz Turske u kojoj se sada nalaze. Zauzvrat je isto tako bitno da se Turska složi da vrati sve izbjeglice koje dođu do Grčke, od trenutka kada se dogovor sa Njemačkom potpiše.

„ljudi u Evropi su preplašeni jer vide da evropske vođe, među njima i premijeri, ne umiju da dovedu situaciju pod kontrolom“; evropske vođe žive u zemlji snova, pokušavaju da ignorisu činjenicu da je „opstanak evropskih vrijednosti i nacija“ u pitanju. Orbán je proglašio ovu situaciju pitanjem nacionalne sigurnosti, naredio da se izgradi ograda, rasporedio vojsku, upotrijebio suzavce i usvojio zakonodavstvo na osnovu kojeg se nelegalni imigranti krivično kažnjavaju. Na ovaj način je prenio poruku do zemlje koja je u centru debate o izbjegličkoj krizi, Njemačku, ubijeden da će javno mnjenje Njemačke uskoro primorati Merklovu i njene istomišljenike da promijene način razmišljanja u vezi sa ovim pitanjem. U suštini, ni njemački ni mađarski pristup ovom pitanju ne nudi rješenje na sve veći broj sirijskih izbjeglica koje dolaze u Grčku i nastavljaju put preko Balkana. Čak ni liberalna azilantska politika ni žičane ograde ne sprječavaju ljudi da se udave u Egejskom moru. Iako su njihova rješenja dijametralno suprotstavljena u odnosu na sirijsku izbjegličku krizu, oba nisu održiva. To je zato što Turska određuje šta će se desiti na jugoistočnim granicama Europe, ne EU. Bez aktivne podrške turskih vlasti, EU preostaju dvije opcije – da primi izbjeglice ili da pokuša – uzaludno – da ih sprječe.

ESI predlaže sporazum između Turske i EU kako da povrate kontrolu nad spoljnim granicama EU i istovremeno se pozabave velikom humanitarnom krizom. Umjesto da čeka da 500,000 ljudi dođe do Njemačke, Berlin bi trebao da preuzme 500,000 sirijskih izbjeglica direktno iz Turske u toku predstojećih dvanaest mjeseci. Iako bi ova mjeru bila vanredna, ujedno bi bila i priznanje jedinstvenosti

Iskustvo Finske

Prije dvije godine, u avgustu 2013., tim ESI-ja je otišao u Finsku kako bi saznao što više o njihovim najboljim praksama vezanim za kontrolu granica. U okviru EU, finski sistem kontrole granica se smatra najmodernijim. Finska ima najdužu spoljnju kontinentalnu granicu od svih zemalja članica Šengen zone. Finski eksperti su svojevremeno savjetovali turske vlasti u Ankari, a finski graničar bio je vođa Fronteks-a, agencije za granice EU u Varšavi.

Tim graničara nas je vodio od Helsinkija širom države. Vodič su nam objasnili budućnost „pametnih granica“ na prometnim tačkama sa Rusijom; predstavili su nam novu tehnologiju za prepoznavanje lica na Helsinski aerodromu; ponosno su nam predstavili njihov sistem pomorskog nadzora Baltičkog mora koji, kako su nam rekli, čini Finsku „jedinom zemljom u EU u kojoj svaka od agencija – granična patrola, policija, vojska – zna gdje su svi brodovi, kao i jedinice svake agencije, u svakom datom trenutku.“

Značaj finske saradnje sa susjednim zemljama je naglašen u svakom smislu. Međutim, tek smo posljednjeg dana uvidjeli možda i najvažniju činjenicu o kontroli evropskih granica. Duž cijele finske strane granice sa Rusijom, proteže se samo niska ograda. Njena osnovna surha je da spriječi životinje da pređu i da se označi granica teritorije. Finci su postavili sisteme elektronskog nadzora samo na nekoliko najrizičnijih tačaka. Kada smo upitali naše domaćine koliko su puta migranti zapravo probali da pređu ovaj dio granice, odgovorili su nam da je 2011. bilo 80 slučajeva; 67 slučajeva u 2012. i samo 18 u prvoj polovini 2013. Tačnije, od tih 18 slučajeva, ispostavilo se da je samo jedan od njih bio nelegalni imigrant koji je pokušavao da uđe u EU. Kada smo upitali zašto je tako mali broj slučajeva, odgovor je bio ujedno jednostavan i očigledan: Rusija. Na strani Rusije, nekoliko kilometara poslije granice, postoje dva reda ograda visoka četiri metra, koje su nekad bile dio graničnih instalacija iz perioda sovjetskog hladnog rata. Između te dvije ograde, postoji prostor koji nadgleda približno 5000 ruskih graničnika (2001 je taj broj iznosio 13,500). Oni su članovi FSB-a, nasljednika sovjetskog KGB-a.

Tada je postalo očigledno zašto Finska ima najsigurniju granicu u Evropi. Sve impresivne nadležnosti finskih graničnih službi većinom su rezultat naslijeda sovjetskih granica i "gvozdene zavjese". Iskustvo Finske je relevantno kada god razgovaramo o sigurnosti granica u Evropi. Kontrola granica najviše zavisi od susjeda EU, kao i od toga da li su ovi spremni da zaustave nelegalne imigrante da dostignu granice EU.

sirijske krize, koja je ujedno i humanitarna kriza u razmjeri koja nije videna od II svjetskog rata. Od suštinske je važnosti da se ovih 500,000 azilanata iz Turske prihvati prije nego se odmetnu na putovanje preko Egejskog mora. Zauzvrat je isto tako bitno da se Turska složi da vrati sve izbjeglice koje dođu do Grčke, od trenutka kada se dogovor potpiše. Upravo je kombinacija ovih mjera ono što će švercere ostaviti bez posla. Ovo bi Tursku, takođe, riješilo ogromnog tereta sa kojim se trenutno nosi. Dodatno, ovaj vid njemačke

spremnosti da prihvati stotine hiljada izbjeglica i da ih procesuiraju na zakonit način bi umnogome olakšao živote izbjeglicama. To bi istovremeno spriječilo nekontrolisani prliv ljudi širom Evrope, nešto što Orbanova ograda nikad ne bi mogla napraviti. Ako bi se ovaj dogovor brzo sklopio, prije nego što se mora uzburkaju i zima zahvatit područje Balkana, spasili bi se nebrojeni životi ljudi.

Rješenje je u Turskoj

Rješenje za spriječavanje nekontrolisanog priliva stotina hiljada migranata i azilanata u EU u istočnom Mediteranu posljednjih mjeseci se nalazi u Turskoj. Samo priznavanjem ove činjenice može se kreirati strategija za rješavanje velike humanitarne krize koja potresa sami osnov Šengenskog dogovora i evropskog migrantskog sistema. Turska, zapravo, čini ogromnu uslugu EU time što drži dva miliona izbjeglica iz Sirije, neke čak od 2011. Turci brinu o njima i turske zajednice su se zaista izjednacile sa mnogim evropskim gradovima u pogledu velikodušnosti koju danas pokazuju prema izbjeglicama. Turska tvrdi da je do današnjeg dana potrošila šest milijardi na sirijske izbjeglice. Turske vlasti su se bez sumnje nadale i očekivale da će se Siriji kratko zadržati. Međutim, kako se sukobima u Siriji ne nazire kraj, mnogi Sirijci tragaju za trajnim rješenjima.

Samo Turska ima šansu da zaustavi masovni odlazak Sirijaca, i već rade na tome. Turska obalska straža je do sada uhapsila 59 švercera i spasila više od 45,000 izbjeglica u Egejskom moru, i vratila ih u Tursku. Međutim, broj onih koji prelaze i dalje raste i Turskoj biva sve teže da uloži dodatna sredstva kako bi zaustavila masovni odlazak Sirijaca. I stvarno, na osnovu čega Evropa može tražiti to od nje, kad Turska već izvlači deblji kraj tereta izbjeglica? Jedini način za rješavanje ovog problema predstavlja saradnja sa Turskom, ali ta saradnja bi podrazumijevala totalno drugačije uslove.

Što bi moglo da urodi plodom: dvosmjerna strategija

Stoga, predlažemo sljedeću dvosmjernu strategiju za rješavanje izbjegličke krize.

Prvo, Njemačka treba da se obaveže da će primiti 500,000 izbjeglica u narednih 12 mjeseci, sa zahtjevima za azil unaprijed pripremljenim u Turskoj. Njemačka vlada već predviđa i pravi pripreme za ovaj broj dolazaka. Ali, umjesto da čeka da oni propuštu more i kopno, sa svim opasnostima koje idu uz taj put, Njemačka bi trebala da prihvati sve zahtjeve iz Turske i da transportuje one kojima odobri azil avionom. Njemačka, naravno, ne može i ne bi trebala da snosi cijelokupan teret izbjeglica. Njemačku ponudu bi trebalo da prihvate sve europske zemlje – idealno bi bilo da se o rasподjeli tereta izbjeglica dogovori na nivou EU. Možda bi imalo smisla za EU da sama uredi proces podnošenja zahtjeva za azil. Ali, za takve dogovore treba vremena da se postignu.

Drugo, od datuma kada se postigne novi dogovor o sistemu za podnošenje zahtjeva za azil, sve izbjeglice koje dođu do Lezbosa, Kosa i Samosa i drugih grčkih ostrva bi trebalo vratiti u Tursku shodno novom dogovoru koji Turska postigne sa EU. U početku bi veliki broj prijava bio vraćen – desetine hiljada – što bi ujedno predstavljalo značajan logistički izazov. Međutim, jednom kada izbjeglice ustanove da je ruta kroz Grčku zatvorena i da zahtjev za azil mogu podnijeti neposredno u Turskoj, nestane i potreba većini ljudi da plaćaju švercerima i da rizikuju svoje živote na moru. U nekoliko mjeseci, broj onih koji putuju preko Grčke bi opao drastično.

Dosta je razloga zbog kojih je ova dvosmjerna strategija možda i najbolje rješenje za krizu. To bi smanjilo broj izbjeglica koje dolaze u Njemačku. I pored velikodušnih namjera Merkelove, to bi ujedno uvjerilo i njemačku javnost da je kriza pod kontrolom, što bi spriječilo urušavanje javne podrške. Time bi Merkelova stavila tačku na Orbanove kritike. Proces za podnošenje zahtjeva za azil, koliko god bio velikodušan i human, bi smanjio podsticaj ljudi da rizikuju svoj život na moru. Madarska i druge zemlje tranzita bi bile lišene sigurnosnih izazova – i političkog pritiska – kreiranih masovnim kretanjem izbjeglica, što bi takođe umirilo debatu. Ono što je najbitnije je da bi to uništilo model poslovanja svim kriminalcima i švercerima.

Na kraju, to bi Tursku lišilo glavnog dijela tereta izbjeglica. Štavio, kada bi se ruta preko Grčke zatvorila, Turska bi bila manje privlačna za migrante koji dolaze iz centralne Azije. Ovo bi umanjilo pritisak na istočne granice Turske. Sada, kada Evropa konačno ulazi istinske napore da podijeli teret sa Turskom, onda ona može legitimno zahtijevati veću saradnju kada je riječ o ostatku migracionih tokova. U međuvremenu, rješenje leži u rukama Njemačke i Turske. Potreba za brzim rješavanjem je ogromna, prije nego se mora uzburkaju još više i zimska sezона zahvati stotine hiljada očajnih izbjeglica koje putuju preko Balkana.

Ostrvo Mamula treba da ima i memorijalni centar

Delegacija Centra za građansko obrazovanje (CGO) 14. septembra 2015. je posjetila ostrvo Lastavici i položila cvijeće kako bi odala pomen nastrandalima i zatočenima u tom logoru tokom II svjetskog rata, a među kojima je bilo većinsko stanovništvo iz Boke Kotorske. Logor na ostrvu Lastavica, poznatiji kao Mamula, rasformiran je nakon kapitulacije Italije 14. septembra 1943, prije 72 godine, a svakog septembra se održava komemoracija u znak sjećanja na zločine koji su se desili na Mamuli.

CGO je podsjetio da država Crna Gora ima obavezu prema žrtvama i tekovinama antifašističke borbe, kao i da adekvatno zaštiti ovaj lokalitet i obilježi mjesto stradanja i u tom kontekstu predložio osnivanje Memorijalnog centra Mamula kao istinskog obilježja i trajnog pomena žrtvama, ali podsjetnika svim budućim generacijama o zločinu koji se tu desio. Cjelokupno

crnogorsko društvo, a posebno institucije sistema, dužni su da se sjećaju svih zločina nad nedužnim civilima tokom ratova na prostoru Crne Gore, ali i da posvećeno rade na razvijanju kulture sjećanja i poštovanja, priznanja i suošćenja sa svim žrtvama, kako se počinjeni zločini ne bi zaboravili i kako bi se uticalo da se oni nikada više ne ponove. CGO će i dalje, kontinuirano sprovoditi aktivnosti u cilju razvijanja kulture sjećanja, ali i obilježavanja i jačanja mira, samostalno ili kao referentna organizacija Koalicije za REKOM za Crnu Goru. Upravo u tom kontekstu je i organizovana posjeta ostrvu Mamula.

Posjetu ostrvu Mamula i samu komemoraciju, kao i ranijih godina, organizovala je Organizacija boraca NOR-a 1941-1945 Herceg Novi.

Regionalna evaluacija IPA 1 programa

U Podgorici je 17. septembra 2015. u prostorijama Delegacije Evropske unije održan sastanak ekspertskega tima, zaduženog za evaluaciju IPA 1 programa, sa predstavnicima civilnog društva. Cilj sastanka bio je unaprijeđenje učinka, praćenja i izvještavanja o upravljanju IPA fondovima, dok je sami sastanak bio dio velike regionalne evaluacije IPA 1 programa, koji je Generalni direktorat za susjednu politiku i pregovore nedavno pokrenuo. Na sastanku se govorilo o uticaju IPA programa, kvalitetu, relevantnosti, monitoringu i o drugim oblastima koje se mogu unaprijediti. Razgovaralo se o podršci civilnom društvu kroz instrument za civilni sektor (Civil Society Facility). Ispred Centra za građansko obrazovanje (CGO) na sastanku je učestvovao Nikola Đonović, koordinator programa.

Otvoren program "Druga jesen"

U Zagrebu je 27. Septembra 2015. održan okrugli sto "Ratovi, političko nasilje i otpor u Jugoslaviji i post-jugoslovenskim zemljama u 20. vijeku", u Kući ljudskih prava, a u organizaciji Centra za suočavanje sa prošlošću – Documenta. Na okruglog stolu su govorili: **Dragan Markovina**, istoričar i publicist, **Kaja Širok**, direktorka Muzeja novejše zgodovine, **Martina Bitunjac**, istoričarka, **Moses Mendelssohn** iz Centra za židovske studije, **Nataša Mataušić**, v.d. direktorka Hrvatskog povjesnog muzeja i **Borka Pavićević**, direktorka Centra za kulturnu dekontaminaciju. Organizacijom okruglog stola u Kući ljudskih prava i postavljanjem umjetničke intervencije „Nasljednici“ na zagrebačkoj Dotrščini, Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću sa partnerima iz regije i Evrope, među kojima je i Centar za građansko obrazovanje (CGO), otvorio je program **Druga jesen** posvećen dijalogu o pamćenju ratnih događanja i političkog nasilja te njihovim refleksijama u sadašnjosti. Ispred CGO-a na skupu je učestvovala **Tamara Milaš**, saradnica na programima u CGO-u.

Kako protiv korupcije u javnim nabavkama?

Institut alternativa (IA), u saradnji sa Ambasadom Kraljevine Holandije, organizovao je panel diskusiju na temu "Kako protiv korupcije u javnim nabavkama?" 16. septembra 2015. Na skupu su govorili **Stevo Muk**, predsednik Upravnog odbora u Institutu alternativa, **Mara Bogavac**, pomoćnica direktora Uprave za javne nabavke, **Suzana Pribilović**, predsednica Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki, **Aleksandar Damjanović**, predsednik Odbora za ekonomiju, finansije i budžet. Ovaj događaj je bio završni u okviru jednogodišnjeg projekta, a na njemu su pored nalaza monitoringa IA u oblasti javnih nabavki predstavljeni i rezultati istraživanja javnog mnjenja o stavovima građana o korupciji u ovoj oblasti koji je za IA sproveo IPSOS Strategic Marketing. Panel diskusija je dio projekta "Civilno društvo i gradani protiv korupcije u javnim nabavkama" koji Institut alternativa sprovodi uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije. Aktivnosti projekta su usmjerene ka jačanju saradnje između državnih i nedržavnih aktera u utvrđivanju nepravilnosti u oblasti javnih nabavki i formulisanju preporuka za unapređenje. Panelu je prisustvovao **Boris Marić**, viši pravni savjetnik u Centru za građansko obrazovanje (CGO).

Od obrazovanja ka zaposlenju

U sklopu projekta Trans2Work – «Od obrazovanja ka zaposlenju», čiji je cilj povećanje mogućnosti za zapošljavanje visokoobrazovanih osoba s invaliditetom u Crnoj Gori i pružanje podrške u lakšem pristupu otvorenom tržištu rada, Udrženje mladih sa hendikopom (UMHCG) je 30. septembra organizovao fokus grupu za predstavnike crnogorskih NVO-a, sa cilje da od njih, kroz otvorenu diskusiju iz perspektive poslodavaca, sazna o potrebama, razmišljanjima, planovima i mogućnostima angažovanja i zapošljavanja osoba s invaliditetom, te omogući razmjenu mišljenja o potrebama za radnom snagom i očekivanjima od osoba s invaliditetom i eventualnim dobrim praksama i iskustvima. Tokom fokus grupe predstavljene su i mogućnosti i vrste podrške (subvencija) koju dobijaju poslodavci ukoliko zaposle osobu s invaliditetom, kao i iskustva UMHCG-a u vezi sa zapošljavanjem. U fokus grupi je u ime CGO-a učestvovao **Petar Đukanović**, koordinator projekata u oblasti ljudskih prava. U radu fokus grupe učestvovali su i predstavnici/ce organizacija Juventas, MANS, Queer Montenegro, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja iz Podgorice, Instituta Alternativa, CRNVO i CEMI.

O novim inicijativama za stabilnost i prosperitet na zapadnom Balkanu

Centar za građansko obrazovanje (CGO) i Friedrich Ebert Stiftung (FES) organizovali su 29. septembra 2015. panel diskusiju na temu "Nove inicijative za stabilnost i prosperitet na zapadnom Balkanu". Na panelu je, između ostalog, predstavljen papir koji je pripremio FES «Socijalna kohezija u centru – nova inicijativa za stabilnost i prosperitet na zapadnom Balkanu», čiji su autori/ke stručnjaci iz regiona – **Svetlana Cenić** (BiH), **Ardian Hackaj** (Albanija), **Amer Kapetanović** (BiH), **Gazmend Qorraj** (Kosovo), **Dušan Spasojević** (Srbija), **Dragan Tevdovski** (Makedonija), **Daliborka Uljarević** (Crna Gora), kao i bivša parlamentarka Evropskog parlamenta **Maria Eleni Koppa** (Grčka).

Ivana Račić iz FES-a je otvarajući panel rekla da je FES kao doprinos Berlinskom procesu pokrenuo inicijativu izrade prijedloga praktičnih politika u cilju poboljšanja ekonomsko-političke situacije u zemljama zapadnog Balkana.

Dušan Spasojević sa Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu je pojasnio da je osnovna ideja ponovno pokretanje priče o demokratizaciji i njeni vezivanje za proces evropskih integracija, jer kako ističe „osjećamo da je došlo do zastoja po ovim pitanjima kako u zemljama Zapadnog Balkana, tako i u Evropskoj uniji.“

Zlatko Vujović sa Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore, je govoreći o ulozi civilnog sektora u kreiranju javnih politika ocijenio da je "uticaj nevladinih organizacija u kreiranju javnih politika u Crnoj Gori varirao od izuzetno velikog do slabog, a što je dominantno zavisilo od političke situacije, odnosno da li vladajuće strukture trebaju veći stepen legitimitet."

Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO-a, je podsjetila da «u kontekstu izgradnje državnih institucija, koje u svom radu moraju biti oslobođene političkog uticaja, značajan doprinos daju organizacije civilnog društva. Kroz afirmaciju niza javnih politika, otvaranje "zabranjenih" tema, pokretanje afera vezanih za zloupotrebu funkcija, konflikt interesa, otuđivanje državne imovine, grubo kršenje ljudskih prava i sloboda, organizacije civilnog društva doprinose osvajanju novih demokratskih standarda i ohrabruju građana da budu slobodni u pokretanju svojih zahtjeva, traženju prava koja im pripadaju, traženju odgovornosti donosioca odluka za loše rezultate ili pričinjenu štetu.»

Panelu je prisustvovalo oko 40 predstavnika/ca nevladinih organizacija, aktivista političkih partija i medija, studenata i ostalih zainteresovanih građana/ki, a moderirala ga je **Ana Vujošević**, koordinatorka programa u CGO-u.

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

ΕΛΙΑΜΕΠ
ELIAMEP

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

raspisuje OGLAS za polaznike PROGRAMA STUDENTSKOG LIDERSTVA

Odabrani studenti/kinje će proći intenzivan program obuke koji čini kombinacija predavanja, radionica, projekcija filmova, vježbi i simulacija. Cilj *Programa studentskog liderstva* je da osnaži liderske i aktivističke potencijale studenata/kinja koji bi doprinijeli rješavanju problema koji postoji u visokom obrazovanju u Crnoj Gori, a fokusirajući se oblasti *korupcije u obrazovanju, aktivnog građanstva, primjenu Bolonjske deklaracije, evropske vrijednosti i koncepte u sistemu visokog obrazovanja*.

Program studentskog liderstva je otvoren za studente/kinje Univerziteta Crne Gore, Univerziteta Mediteran, Univerziteta Donja Gorica i Fakulteta za državne i evropske studije. Program je besplatan jer CGO, uz podršku donatora i partnera, snosi troškove putovanja, hrane, smještaja, organizacije nastave i drugih aktivnosti vezanih za program, uz obavezu odabranih učesnika/ca Programa da pohadaju minimum od 80% nastave.

Ako ste ambiciozni, vrijedni i spremni da svojim znanjem, energijom i liderskim kapacitetom pomognete u prevladavanju nekih od najvećih izazova u sistemu visokog obrazovanja u Crnoj Gori, prijavite se!

Zainteresovani kandidati/kinje mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom (CV) i motivacionim pismom najkasnije do **20. oktobra 2015.** na e-mail adresu info@cgo-cce.org uz naznaku **"Za Program studentskog liderstva"** Za sve dodatne informacije pozovite **020/665 112** ili posjetite CGO u Njegoševoj 36, I sprat, Podgorica.

Projekat "Da samo znanje donosi zvanje" realizuje Centar za građansko obrazovanje (CGO) u saradnji sa Helenskom fondacijom za međunarodne odnose ELIAMEP, a podržava ga EU posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori kroz IPA 2013 i Komisija za raspodjelu djela prihoda od igara na sreću

Komisija za raspodjelu
djela prihoda od igara na sreću

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG

U saradnji sa
Heinrich-Böll fondacijom

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

E/C Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert od 2005. Od februara 2015. Evropski puls izlazi u okviru projekta "EU vijesti - budi informisan!" koji se finansira iz komunikacionog budžeta Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a kofinansira ga fondacija Friedrich Ebert. Projekat sprovode Daily Press Vesti i Centar za građansko obrazovanje (CGO). Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik: Vlada Žugić

Uređivački kolegijum: dr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, Svetlana Pešić, Ana Vujošević, Vladimir Vučković

Prevod i lektura: CGO

Prelom i ilustracije: Dragana Koprivica

Producčija: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Adresa redakcije: Njegoševa 36/I Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327 ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org

Evropski puls možete preuzeti na sajtu www.cgo-cce.org ili se pretplatiti za direktnu mjesecnu elektronsku dostavu putem maila ep@cgo-cce.org

Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Centra za građansko obrazovanje (CGO)
i ne može se smatrati da održava stavove Evropske unije.